

Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Eğitsel Etkinlik Uyarlamalarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi^a

Yusuf Gökkaya^{b, c}, Gökhan Duman^d

Özet

Bu çalışmada okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının nitelik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nicel verilere dayalı, tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Etkinlik Uyarlaması Kontrol Listesi kullanılmıştır. Çalışmanın verilerini okul öncesi öğretmenlerinin paylaştıkları uyarlama bölümleri bulunan etkinlikler oluşturmuştur. Etkinliklerin format özellikleri frekans yüzde değerleri ile verilmiş, verilerin analizinde t Testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), aralık değerleri hesaplama yöntemi kullanılmıştır. İncelenen uyarlamaların tüm alt boyutlarda niteliksel olarak istenen düzeyin altında olduğu bulunmuştur. Uyarlamaların okul öncesi eğitimde kaynaştırma uygulamalarını sağlamakta yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Okul öncesi
Kaynaştırma
Uyarlama

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 10.01.2022

Kabul Tarihi: 20.07.2022

Doi: 10.18026/cbayarsos.1056025

Investigating the Adaptation of Educational Activities Used in Preschool Education in Terms of Various Variables

Abstract

This study, it is aimed to determine the quality levels of educational activity adaptations that use inclusion in preschool education. The research is a descriptive study based on quantitative data, in a scanning model. The Activity Adaptation Checklist developed by the researcher was used as a data collection tool. The data of the study consisted of activities with adaptation sections shared by preschool teachers. The format properties of the activities are given with frequency percentage values, t-Test, one-way analysis of variance (ANOVA), and interval values calculation method is used in the analysis of the data. It was found that the examined adaptations were qualitatively below the desired level in all sub-dimensions. It has been concluded that the adaptations are insufficient to provide inclusive practices in pre-school education.

Keywords

Pre-school
Mainstreaming
Adaptation

About Article

Received: 10.01.2022

Accepted: 20.07.2022

Doi: 10.18026/cbayarsos.1056025

^a Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiş olup, 22-23 Aralık 2017 tarihlerinde düzenlenen "1. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

^b İletişim Yazarı: yusuf.gokkaya@cbu.edu.tr

^c Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0001-8963-084X

^d Prof. Dr., Gazi Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-8650-3594

Giriş

Öğrenme çok erken yaşlarda başlamakta ve hayat boyu devam etmektedir. Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren öğrenmek ve keşfetmek için büyük bir heves duymakta, etkin bir şekilde çevrelerini keşfetmekte, (Büyüktaşkapu, Çeliköz ve Akman, 2012; Faulkner ve Schneider, 2005; Kefi, Çeliköz ve Erişen, 2013; Şahin, Güven, Yurdatapan, 2011) iletişim kurmayı öğrenmekte, çevrelerinde gördükleri şeylere dair fikirler oluşturmakta ve çevrelerine uyum sağlamaya başlamaktadırlar. Bireyin yaşadığı çevreye uyumu, yeteneklerinin gelişimi ve olumlu davranış değişikliklerini kazanabilmesinde eğitim çok önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu nedenle eğitimin insan hayatında mümkün olduğu kadar erken ve sistemli bir biçimde yer alması gerekmektedir (MEB, 2013; Gök ve Erbaş, 2011). Okul öncesi eğitim, çocuğa zengin uyarıcı bir çevre sunarak çocuğun gelişimine uygun bir eğitimin sürdürülebilmesini sağlamaktadır. Okul öncesi eğitim, insan yaşamının temelini oluşturmaktadır. Bu dönemdeki yaşantıların çocuğun gelecekteki yaşantılarını şekillendirmede önemli etkileri bulunmaktadır. Sağlıklı, mutlu, başarılı ve üretken bireyler yetiştirebilmek için bu dönemi en iyi şekilde değerlendirmek gerekmektedir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2011, s. 12). Her çocuğun kendine özgü bedensel yapısı ve işlevleri, çeşitli öğrenme ve duygusal özellikleri bulunmaktadır. Bu farklılıklar belirli sınırlar içerisinde olduğunda, öğrenciler genel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Belirgin farklılıklarından dolayı genel eğitim hizmetlerinden doğrudan yararlanamayacak öğrencilerin genel eğitim hizmetlerinden yararlanması ise kaynaştırma eğitimi ile sağlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998, s.3).

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilerin engel derecesine bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarının okullarında veya sınıflarında karşılanarak normal okullarda (Sarı, 2002, s. 5) akranları ile aynı eğitim ortamını paylaşmaları, özel gereksinimli öğrencinin sosyal, duygusal, bilişsel ve motor alanlardaki gereksinimlerinin, en az kısıtlayıcı ortamda (akranları ile birlikte iken) karşılanması ve aynı zamanda her çocuğun kendi hızında öğrenmesi ve öğrenmeye devam etmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Sucuoğlu, 2008). Bu nedenle özel gereksinimli küçük çocukların akranları ile toplumda yer almaları, içinde yaşayacakları topluma ilişkin deneyim kazanmaları ve toplum tarafından kabul gören davranışları öğrenmeleri önem taşımaktadır (Tufan, 2017). Özel gereksinimli çocukların içinde yaşayacakları topluma ilişkin deneyim kazanmalarının mümkün olan en erken yaşta sağlanması gerekmektedir. Bu durum kaynaştırma uygulamalarının çocukların gelişimlerinin en hızlı olduğu ve okul deneyimini ilk kez yaşadıkları okul öncesi eğitim döneminde gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır (Acarlar, 2013, s.21-27).

Özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitimden yararlanarak fayda sağlayabilmesi için bu dönemdeki kaynaştırma uygulamalarının etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli çocuklar kaynaştırma eğitimi ile normal yaşlıları ile daha yapıcı ve kazançlı ilişkiler kurmakta ve her iki gruptaki çocukların birbirleriyle kurdukları ilişkiler sonucunda yaşamla ilgili temel becerileri artmaktadır (Metin, 2011, s. 90). Okul öncesi dönemde etkili kaynaştırma uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın etkinlik formatında bazı değişiklikler yaparak Özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Uyarlamalar ile özel gereksinimli çocukların eğitim sürecinin tamamına kaynaştırılması amaçlanmaktadır. Özel gereksinimli çocukları gelişim alanlarına göre desteklemede dikkat edilmesi gereken noktalar okul öncesi eğitim programında yer alan Ek 11'de sunulmaktadır (MEB, 2013). Buna göre okul öncesi eğitiminde yer alan görme yetersizliği, işitme yetersizliği, ortopedik

yetersizliği ve süreğen hastalığı, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu, üstün yetenekli olan tüm çocuklar için öğretmenlerin etkinlik uyarlamaları yapması gerekmektedir.

Uyarlama bir durumu, olayı ya da olguyu mevcut duruma uydurma ve bu duruma göre düzenlemektir. Eğitimde uyarlama ise kazandırılmak istenen davranış ve bilgileri çocuğun taşıdığı özelliklere uygun hale getirerek, eğitim-öğretim sürecini çocuğa uydurmaktır. Okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamaları ile davranışların kazandırılması ve bilgilerin aktarılması ancak uyarlama yolu ile gerçekleşmektedir. Bu uyarlamalar iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Uyarlanmış etkinlik, bir etkinliğin tamamını özel gereksinimi olan çocuğa göre uyarlamak şeklinde ifade edilmektedir. Etkinlik uyarlaması ise tipik gelişim gösteren çocuklar için hazırlanmış etkinlikleri özel gereksinimi olan çocuğa göre uyarlamak şeklinde tanımlanmaktadır (Duman, 2015, s. 62-63). Öğretmenlerin uyarlamaları planlarken; sınıfında bulunan özel gereksinimli çocuklarının fiziksel özelliklerine, performanslarına, yeteneklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak sınıfın fiziksel düzeni, amaçlar, öğretim yöntemleri, öğretim süreci, kullanılan materyaller, öğretim içeriğinin sunumu ve ölçme değerlendirme konusunda uyarlamalar ve düzenlemeler yapmaya özen göstermesi gerekmektedir (Acarlar, 2013, s. 21-27; Vural, 2008). Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin eğitsel uyarlamaların nasıl yapılacağını, uygulamadaki sorunların çözülmesi için neler yapılması gerektiğini öğrenmeleri önem taşımaktadır (Sucuoğlu, 2008).

Okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının niteliklerinin belirlenmesi ve uyarlamaların taşınması gereken özelliklerin ortaya konulması etkinlik uyarlamalarının nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Nitelikli hazırlanan eğitsel etkinlik uyarlamaları kaynaştırma uygulamalarını kolaylaştıracağı gibi, özel gereksinimli çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin artmasını sağlayarak, özel gereksinimli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasındaki iş birliği ve iletişimin artmasını, bu uygulamalardan daha olumlu sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Bu araştırma okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarını çeşitli değişkenler açısından inceleyerek nitelik düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma kesitsel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmemektedir (Karasar, 2010, s. 77). Bu doğrultuda okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının kapsamlı bir şekilde incelenebilmesi için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Dokümanlar önemli bir veri kaynağıdır ve doküman incelemesi, konu ile ilgili ya da dolaylı olarak ilgili olduğu düşünülen belgelerin incelenmesini içermektedir (Bailey, 1994, s.294). Etkinlik planlarında yer alan uyarlamaların biçimsel ve eğitsel özellikleri bu dokümanların incelenmesini olanaklı kılmaktadır. Okul öncesi eğitim programında yer alan etkinlik uyarlamalarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada, örneklem çerçevesini dokümanda yer alan etkinliklerin biçimsel özellikleri ve uyarlama bölümleri oluşturmaktadır. Etkinliklerin biçimsel özelliklerine yönelik kategoriler MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) temel alınarak sağlanmıştır. Etkinlik

uyarlamalarının incelendiği ikinci bölüme yönelik kategoriler ise araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Analiz birimi araştırmanın amacı doğrultusunda (Bailey, 1982; Yecke, 2005) biçimsel özellikler için kullanılan 'betimleyici kelime/kavramlar' ve uyarlama özellikleri için ise 'nitelik' olarak belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada, Amaçsal Örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda anaokulu ve anasınıflarında çalışan öğretmenlerden gönüllülük esasına göre uyarlama bölümleri planlanmış olan etkinliklerini paylaşmaları istenmiştir. Toplamda üç yüz adet eğitsel etkinlik uyarlamasına ulaşılmıştır. Birbirinin aynısı uyarlamaların yer aldığı etkinlikler örneklemden çıkarılmıştır. Toplamda iki yüz eğitsel etkinlik uyarlaması ile örneklem oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Etkinlik Uyarlamaları Kontrol Listesi (EUKL) kullanılmıştır. EUKL oluşturma sürecinde (I) MEB okul öncesi eğitim programı kazanım ve göstergeleri incelenmiş, (II) etkinlik planı özellikleri belirlenmiş, (III) etkinlik uyarlama ilkelerinden faydalanılmıştır. Kontrol listesi eğitim programı, okul öncesi eğitim ve kaynaştırma eğitimi konularında uzman akademisyenler tarafından incelenmiştir. Önerilen değişikliklerden sonra EUKL, eğitsel özellikler alt boyutu (5 madde), gelişimi destekleme özellikleri alt boyutu (5 madde), uyarlama özellikleri alt boyutu (5 madde) olmak üzere toplam 3 alt boyut ve 15 maddeden oluşmuştur. Kontrol listesinde yer alan maddeler 'yok-az-orta-iyi-çok iyi' olarak 5'li Likert tipinde derecelendirilmiştir. Son hali verilen EUKL listesi iki bağımsız araştırmacı tarafından kullanılarak bir pilot çalışma yapılmıştır. Araştırmacılar aynı on adet etkinliği EUKL kullanarak kodlamışlardır. Sonuçlar karşılaştırılmış, kontrol listesi maddelerinin aynı şekilde anlaşıldığı belirlenmiş ve gözlemciler arası güvenilirliğin .89 olarak bulunması ile kodlamalara devam edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesi alt amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçlarından elde edilen veriler doküman analizi ile incelenmiştir. Ardından etkinlik uyarlamaları kontrol listesinden gelen veriler betimlenmiştir. Tüme varım yöntemi ile önce maddelerin, sonra boyutların ve son olarak kategorilerin toplam yüzde frekans değerleri hesaplanmıştır. Uyarlamalar arasında yaş grubuna ve yetersizlik türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ayrıca uyarlamaların niteliksel düzeyini belirlemek amacı ile aralık değeri belirleme yöntemi kullanılmıştır. Aralık belirlemede ($[5-1] \div 5$) ve 0.80 değeri bulunmuştur. Buna göre araştırmada incelenen etkinlik uyarlamalarının nitelikleri 1,00-1,79 arasında ise yok, 1,80-2,59 arasında ise zayıf, 2,60-3,39 arasında ise orta, 3,40-4,19 arasında ise iyi, 4,20-5,00 arasında ise çok iyi olarak nitelendirilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmanın amacı okul öncesi kaynaştırma eğitiminde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarını çeşitli değişkenler açısından inceleyerek, niteliklerini belirlemektir. Araştırma kapsamında incelenen etkinlikler biçimsel özellikler ve uyarlamanın niteliği olmak üzere iki bölümde incelenmiştir. Okul öncesi eğitim programı etkinlik formatının ele alındığı ilk bölümde uyarlamanın gerçekleştirildiği etkinlik çeşidi, yaş grubu, uygulama grubu ve engel türüne ilişkin dağılımları ele alınmıştır. Etkinlik uyarlamalarının ele alındığı ikinci bölümde uyarlamaların eğitsel boyutu, gelişimi destekleme boyutu ve uyarlama boyutu ele alınmıştır.

Tablo 1 çalışmada kullanılan etkinlik türlerinin etkinliğin kaynağına (öğretmen ve hazır) göre dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 1. Etkinlik Uyarlamalarının Etkinlik Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik türleri	Öğretmen		Hazır		Dağılım	
	F	%	f	%	f	%
Türkçe-Okuma Yaz. Haz. Etkinliği	27	20.2	22	33.3	49	24.5
Fen Etkinliği	25	18.6	3	4.5	28	14.0
Oyun- Hareket Etkinliği	31	23.1	8	12.2	39	19.5
Matematik Etkinliği	21	15.7	8	12.2	29	14.5
Sanat Etkinliği	8	5.9	18	27.3	26	13.0
Drama Etkinliği	9	6.8	1	1.5	10	5.0
Müzik Etkinliği	5	3.8	4	6.0	9	4.5
Alan Gezisi	8	5.9	2	3.0	10	5.0
Toplam	134	100	66	100	200	100

Tablo 1' de çalışmada en fazla kullanılan etkinliğin Türkçe ve Okuma Yazmaya Hazırlık 49 (%24.5) olduğu, en az kullanılan etkinliğin ise Müzik etkinliği 9 (%4.5) olduğu bulunmuştur.

Tablo 2 öğretmen tarafından planlanmış ve özel kuruluşlar tarafından hazır olarak sunulmuş etkinlik uyarlamalarının hazırlandığı yaş grubuna ilişkin dağılımını göstermektedir.

Tablo 2. Etkinlik Uyarlamalarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş grubu	Öğretmen		Hazır		Dağılım	
	f	%	f	%	f	%
48-54 Ay	30	22.3	56	84.8	86	43.0
54-60 Ay	27	20.2	10	15.2	37	18.5
60-66 Ay	27	20.2	-	-	27	13.5
66-72 Ay	50	37.3	-	-	50	25.0
Toplam	134	100	66	100	200	100

Etkinliklerin genel yaş dağılımına bakıldığında, 86 etkinliğin (43.0) 48-54 ay, 37 etkinliğin (%18.5) 54-60 ay, 27 etkinliğin (%13.5) 60-66 ay, 50 etkinliğin (%25.0) 66-72 ay çocuklar için hazırlandığı görülmüştür. Buna göre incelenen etkinlerin yaklaşık yarısının (%43.0) 48-54 ay çocuklarına yönelik olarak hazırlandığı bulunmuştur.

Tablo 3 çalışma kapsamında ele alınan etkinliklerin uygulama grubu özelliklerini göstermektedir.

Tablo 3. Etkinliklerin Uygulama Grubuna Göre Dağılımı

Uygulama grubu	Öğretmen		Hazır		Dağılım	
	f	%	f	%	f	%
Büyük Grup	120	89.5	66	100	186	93.0
Küçük Grup	11	8.3	-	-	11	5.5
Bireysel	3	2.2	-	-	3	1.5
Toplam	134	100	66	100	200	100

Çalışma kapsamında incelenen etkinliklerin genel dağılımına bakıldığında 186 etkinliğin (%93.0) büyük grup, 11 etkinliğin (%5.5) küçük grup ve 3 etkinliğin (%1.5) bireysel etkinlik olarak planlandığı görülmektedir. Buna göre anaokulu ve anasınıflarında kullanılan etkinliklerin yüksek bir oranda (%93.0) büyük grup etkinliği olarak planlandığı bulunmuştur.

Tablo 4 çalışma kapsamında ele alınan etkinlik uyarlamalarının yetersizlik türüne ve etkinliğin kaynağına (öğretmen ve hazır) göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 4. Uyarlamalardaki Yetersizlik Türünün Etkinlik Kaynağına Göre Dağılımı

Yetersizlik türü	Öğretmen		Hazır		Dağılım	
	F	%	f	%	f	%
1- Görme Yetersizliği	10	7.4	24	36.5	34	17.0
2- İşitme Yetersizliği	37	27.6	4	6.0	41	20.5
3-Üstün Yetenekli	7	5.3	1	1.5	8	4.0
4- Süreğen Hastalık	-	-	-	-	-	-
5-Otizm Spektrum Bozukluğu	2	1.4	-	-	2	1.0
6- Zihinsel Yetersizlik	16	11.9	6	9.0	22	11.0
7- Dik. Ek. Ve Hiperaktivite Bozukluğu	23	17.2	11	16.8	34	17.0
8- Ortopedik Yetersizlik	12	9.0	12	18.2	24	12.0
9-Dil Konuşma Bozukluğu Riski	16	11.9	5	7.5	21	10.5
10-Diğer	11	8.3	3	4.5	14	7.0
Toplam	134	100	66	100	200	100

İncelenen etkinliklerdeki uyarlamaların en fazla (%20.5) işitme yetersizliği olan çocuğa, en az (%1.0) OSB'li çocuğa yönelik olarak planlandığı bulunmuştur. Bu çalışmada süreğen hastalık ortopedik yetersizlik ile değerlendirilmiştir.

Tablo 5 uyarlamaların eğitsel özellikler alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre (öğretmen tarafından hazırlanan ve hazır olarak sunulan planlar) t Testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5. Etkinliğin Kaynağına Göre Uyarlamaların Eğitsel Özellikleri Alt Boyutu t Testi

Grup	N	\bar{x}	s.s	F	P
Öğretmenlerin hazırladığı etkinlik	134	13.1493	4.52646	7.684	.000*
Hazır etkinlik	66	9.5606	3.18713		
Toplam	200				

$p \leq 0.05$

Tablo 5'de uyarlamaların eğitsel özellikleri alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğretmenlerin hazırladığı uyarlamaların eğitsel özellikleri alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının hazır olarak sunulan planlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Eğitsel Etkinlik Uyarlamalarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 6 uyarlamaların gelişim alanını destekleme özellikleri alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre (öğretmen tarafından hazırlanan ve hazır olarak sunulan planlar) t Testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 6. Etkinliğin Kaynağına Göre Uyarlamaların Gelişim Alanını Destekleme Özellikleri Alt Boyutu t Testi

Grup	N	\bar{x}	s.s	f	P
Öğretmenlerin hazırladığı etkinlik	134	.9515	.14853	16.088	.000*
Hazır etkinlik	66	.8659	.09627		
Toplam	200				

$p \leq 0.05$

Tablo 6'da uyarlamaların gelişim alanını destekleme özellikleri alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğretmenlerin hazırladığı uyarlamaların gelişim alanını destekleme özellikleri alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının hazır olarak sunulan etkinliklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 7 uyarlama özellikleri alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre (öğretmen tarafından hazırlanan ve hazır olarak sunulan planlar) t Testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 7. Etkinliğin Kaynağına Göre Uyarlama Özellikleri Alt Boyutu t Testi

Grup	N	\bar{x}	s.s	f	P
Öğretmenlerin hazırladığı etkinlik	134	1.1473	.13430	.846	.006*
Hazır etkinlik	66	1.0926	.11996		
Toplam	200				

$p \leq 0.05$

Tablo 7'de uyarlama özellikleri alt boyutunun etkinliğin kaynağına göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğretmenlerin hazırladığı uyarlamaların uyarlama özellikleri alt boyutundan aldıkları puanların ortalamasının hazır olarak sunulan etkinliklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 8 uyarlamaların yaş değişkenine göre toplam puanları arasındaki farklılıkları göstermektedir.

Tablo 8. Uyarlamaların Yaş Değişkenine Göre Toplam Puanları Arasında Anlamlı Bir Farkın Olup-Olmadığını Belirlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş Grubu	N	\bar{x}	s.s	f	p	Anlamlı Fark
48-54	86	33.372	9.545	12.032	.000	(48-54,54-60,60-66)-
54-60	37	32.621	8.779	Zayıf		(66-72)
60-66	27	30.185	9.915	Orta		
66-72	50	41.640	9.741			

Tablo 8’de uyarlamaların toplam puanları yaş değişkenine göre incelendiğinde, en yüksek ortalamanın 66-72 ay yaş grubuna ait uyarlamalarda ($X=41.640$) olduğu bulunmuştur. Bunu 48-54 ay yaş grubu ($X=33.372$) izlemektedir. En düşük ortalamanın 60-66 ay yaş grubuna ait gerçekleştirilen uyarlamalarda ($X=30.185$) olduğu bulunmuştur. 66-72 ay yaş grubuna yönelik olarak hazırlanan uyarlamalar ile diğer tüm yaş gruplarına yönelik hazırlanan uyarlamalar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Uyarlamaların yaş değişkenine göre toplam puanlarında anlamlı bir şekilde farklılaşma farklılaşmadığını belirlemek amacı ile istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ($p \leq 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık hesaplanmıştır. Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü (48-54,54-60, 60-66 ay)- (66-72 ay) olarak bulunmuştur.

Tablo 9 yetersizlik türlerinin toplam puanları arasındaki farklılıkları göstermektedir.

Tablo 9. Yetersizlik Türlerinin Toplam Puanları Arasında Anlamlı Bir Farkın Olup-Olmadığını Belirlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Yetersizlik Türü	N	\bar{x}	s.s	F	p	Anlamlı Fark
Görme Yetersizliği	34	31.941	9.651	4.489	.000	(Görme ve işitme yetersizliği,DEHB,Dil Konuşma Bozukluğu riski)-
İşitme Yetersizliği	41	35.268	11.038			(Zihinsel Yetersizlik)
Üstün Yetenekli	8	41.625	11.903			
OSB	2	25.000	7.071			
Zihinsel Yetersizlik	22	43.500	6.522			
DEHB	34	31.441	8.109			
Ortopedik Yetersizlik	24	36.666	10.260			
Dil ve Konuşma Bozukluğu	21	30.904	9.283			
Diğer	14	36.000	10.626			

Tablo 9 uyarlamaların toplam puanları yetersizlik türüne göre incelendiğinde, en yüksek ortalamanın zihinsel yetersizliğe ait uyarlamalarda ($X=43.500$) olduğu bulunmuştur. Bunu üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen uyarlamalar ($X=41.625$) izlemektedir. En düşük ortalamanın OSB olan çocuklara yönelik gerçekleştirilen uyarlamalarda ($X=25.000$) olduğu bulunmuştur. Zihinsel yetersizliği bulunan çocuklara yönelik olarak hazırlanan uyarlamalar ile görme yetersizliği, işitme yetersizliği, DEHB ve dil konuşma bozukluğu riski olan çocuklara yönelik olarak hazırlanan uyarlamalar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Uyarlamalarda yer alan yetersizlik türlerinin toplam puanlarda anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ($p \leq 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık hesaplanmıştır. Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü (görme ve işitme yetersizliği, DEHB, dil konuşma bozukluğu riski)- (zihinsel yetersizlik) olarak bulunmuştur.

Tablo 10 etkinlik uyarlaması kontrol listesinde yer alan alt boyutların nitelik düzeylerini göstermektedir.

Tablo 10. Etkinlik Uyarlamaları Kontrol Listesi Alt Boyut Aralık Düzeyleri

Alt Boyut	Aralık	Düzyey
Eğitsel özellikleri	2.39	Zayıf
Gelişimi destekleme özelliği	2.16	Zayıf
Uyarlama özelliği	2.82	Orta

Tablo 10 etkinlik uyarlamaları kontrol listesinin alt boyutlarının nitelik düzeylerini göstermek amacı ile yapılmıştır. Buna göre eğitsel özellikler alt boyutunun 2.39 değeri ile ve gelişimi destekleme özelliği alt boyutunun ise 2.16 değeri ile zayıf düzeyde olduğu bulunmuştur. Uyarlama özellikleri boyutunun ise 2.82 ile orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Tablo 11 Etkinlik uyarlamaları kontrol listesinin etkinlik kaynağına göre aralık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 11. Etkinlik Uyarlamaları Kontrol Listesinin Etkinlik Kaynağına Göre Aralık Düzeyleri

Etkinlik Kaynağı	Aralık	Düzyey
Öğretmen	3.32	Orta
Hazır Plan	1.31	Yok

Tablo 11 etkinlik uyarlamaları kontrol listesinin etkinlik kaynağına göre nitelik düzeyini göstermek amacı ile yapılmıştır. Buna göre öğretmenlerin hazırladığı etkinlik uyarlamalarının 3,32 değeri ile orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Hazır olarak sunulan etkinlik uyarlamalarının ise 1,31 değeri ile yok düzeyinde olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin hazırladığı etkinlik uyarlamalarının beklenen düzeyin altında olduğu bulunmuştur. Hazır olarak sunulan etkinlik uyarlamalarının niteliksel açıdan çok zayıf olduğu ve okul öncesinde kaynaştırma eğitimini sağlamaktan uzak olduğu bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada okul öncesi kaynaştırma eğitiminde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamaları çeşitli değişkenler açısından incelenerek uyarlamaların nitelikleri belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar uyarlamaların format/biçimsel özellikleri eğitsel özellikleri, gelişimi destekleme özellikleri ve uyarlama özellikleri olmak üzere ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen etkinliklerde Türkçe ve okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin daha fazla (%24,5) planlandığı bulunmuştur. Purtaş (2017) çalışmasında hareket etkinlikleri ile en çok bütünleştirilen etkinlik türlerinden birinin Türkçe Etkinliği olduğunu bulmuştur. İki araştırmanın sonuçları bu bakımdan benzerlik göstermektedir. Türkçe ve okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin diğer etkinlikler ile daha kolay bütünleştirebilmesi bu etkinlik türünün daha fazla planlanmasını sağlamaktadır. Araştırmada en az planlanan etkinlik türünün müzik (%4,5) etkinliği olduğu bulunmuştur. Drama ve alan gezisi etkinlikleri en az (%5,0) planlanan etkinlik türleri arasında bulunmaktadır. Bu durum Koçak (2017) tarafından okul öncesi eğitimde uygulanan okuma yazmaya hazırlık etkinlik

planlarının incelendiği çalışma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının tüm alanlarda sağlıklı gelişimlerini sağlamak için öğretmenlerin her etkinlik türüne mümkün olduğunca eşit düzeyde yer vermeleri gerekmektedir.

Etkinliklerin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında etkinliklerin en fazla (%43,0) 48-54 ay yaş grubuna yönelik olarak hazırlandığı bulunmuştur. Purtaş ve Duman (2017b) ve Koçak (2017) yaptıkları çalışmalarda etkinlikleri yaş gruplarına göre incelemiş ve etkinliklerin en çok 48-60 aylık çocuklara yönelik olarak planlandığını bulmuştur. 3 yaş ve altı çocuklar için okul öncesi eğitim ülkemizde zorunluluk taşımamaktadır. Ülkemizde 3 yaş altı çocukların okul öncesi eğitime katılım oranı %9'dur (OECD, 2017). Ülkemizde 4-5 yaş aralığındaki çocukların okul öncesi eğitime devam etme oranı (%45,70) 3-5 yaş aralığındaki çocukların okul öncesi eğitime devam etme oranına (%35,52) göre daha yüksek düzeyde bulunmaktadır (MEB, 2017). 48 ay yaş grubu altındaki çocuklar kreş çocuğu olarak değerlendirilmekte ve okul öncesi eğitim kurumuna başlangıç 48'inci ayda gerçekleşmektedir. Etkinliklerin ağırlıklı olarak bu yaş grubu çocuklara yönelik hazırlanması bu yaş grubunda okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuk oranının daha fazla olması ile açıklanabilmektedir. 60-66 ay yaş grubuna yönelik olarak hazırlanan etkinliklerin (%13,5) diğer yaş gruplarına göre daha az olduğu bulunmuştur. Eğitim sistemindeki son değişiklik ile (4+4+4) ilkokula başlama yaşı 60-66 aya düşmüştür (Doğan, Uğurlu & Demir, 2013) ve bu durum çalışmada 60 ay ve üstü yaş grubu çocuklarına yönelik olarak hazırlanan etkinliklerin daha az olmasının nedeni olarak görülebilmektedir. 54-60 ay yaş grubuna yönelik olarak hazırlanan etkinlik sayılarının daha az olması etkinliklerin planlanırken yaş grubu aralıklarının yıl temel alınarak oluşturulması, araştırmada ise yaş gruplarının altışar aylık aralıklar halinde değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Etkinlikler uygulama gruplarına göre incelendiğinde etkinliklerin en çok (%93,0) büyük grup etkinliği olarak planlandığı bulunmuştur. Benzer şekilde Purtaş ve Duman (2017c), Koçak (2017) ve Türkmen (2018) yapmış olduğu çalışmada da etkinliklerin büyük bir kısmının (%86) büyük grup etkinliği olarak planlandığı bulunmuştur. Küçük grup etkinliklerinde her grubun etkinliği ayrı ayrı planlanarak öğrencilerin aynı kazanım ve göstergelere farklı yollardan ulaşması amaçlanmaktadır. Öğretmenin küçük grup etkinliklerinde her grup için farklı yöntem ve teknikler kullanması gerekirken büyük grup etkinliklerinde ise tüm sınıf için aynı yöntem, teknik ve materyaller kullanılmaktadır (MEB, 2013).

Uyarlamaların yetersizlik türlerine ilişkin dağılımlarına bakıldığında uyarlamaların en çok (%20,5) işitme yetersizliği olan bireylere yönelik olarak gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç etkinlik türlerinde en çok Türkçe ve okuma yazmaya hazırlık etkinliğinin yer alması ile tutarlılık göstermektedir. Türkçe ve okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin uyarlamalarında daha çok dil gelişimi ile ilgili uyarlamalara yer verilmiş olması da bu bulguyu destekler niteliktedir.

Kaynaştırma uygulamalarında çocuğun topluma uyumunun sağlanması ve akranlar arası kabul düzeyinin artırılması amaçlanmasına (Duman ve Koçak, 2013; Günindi ve Günindi, 2017; MEB, 2013) rağmen araştırmada incelenen etkinlik uyarlamalarının eğitsel açıdan beklenen düzeyde olmadığı, özel gereksinimli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında iş birliği ve iletişim davranışlarını yeterince desteklemediği bulunmuştur. Bu sonuç Duman ve Koçak (2013)'ün çalışması ile benzerlik göstermektedir. Kaynaştırma uygulamaları özel gereksinimli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında iş birliği ve iletişim davranışlarını desteklediklerinde olumlu bir sınıf atmosferi oluşmakta (İmraç, 2009) ve çocukların eğitimsel açıdan kazanımları daha fazla (Çetinkaya, 2008) olmaktadır. Bu araştırmada eğitsel özellikler

boyutunda uyarlamaların basitten karmaşığa doğru basamaklandırılmadığı ve çocuğun becerilerini bir üst düzeye taşıyacak nitelikte olmadığı bulunmuştur. Uyarlamaların basamaklandırılmaması öğretmenlerin öğretim yöntemleri ve içeriği hazırlamada sorun yaşadıklarını göstermektedir. Yapılan uyarlamaların basitten karmaşığa doğru basamaklandırılmaması Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu (2003) ile Vural'ın (2008) yapmış olduğu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada incelenen uyarlamaların eğitsel özellikler açısından kaynaştırma eğitimini sağlayacak düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

MEB (2013) okul öncesi eğitim programının temel ilkelerinden biri çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini destekleyerek çocuğa öz bakım becerileri kazandırmaktır. Okul öncesi dönemde gerçekleştirilen kaynaştırma uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen uyarlamaların da bu temel ilke doğrultusunda çocukların belirtilen gelişim alanlarını desteklemesi beklenmektedir. Kanmaz ve Duman (2018) ve Alıcı (2017) etkinliklerde yapılan doğru uyarlamaların çocukların sadece desteklenmesi gereken gelişim alanını değil, zincirleme bir etki ile tüm gelişim alanlarını geliştirdiğini belirtmektedir. Araştırmada incelenen etkinlik uyarlamalarının gelişim alanlarını destekleme özelliklerine ilişkin yapılan analiz sonucunda uyarlamaların programda belirtilen gelişim alanlarını desteklemede yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum özel gereksinimli çocukların tüm gelişim alanlarını etkileyerek istenmeyen davranışlar geliştirmelerine ve toplumdaki daha çok soyutlanmalarına neden olabilecektir. Etkinlikler için uyarlama planlanırken etkinlikte yer alan kazanım göstergeler dikkate alınarak uyarlamalarda bu kazanım göstergelere ulaşmanın hedeflenmesi gerekmektedir.

Tükel (2017) 2013 okul öncesi eğitim programı ile ilgili öğretmen görüşlerini değerlendirmek amacı ile gerçekleştirdiği çalışmada öğretmenlerin (%89) okul öncesi eğitim programında özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer verilmesini olumlu buldukları ve destekledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin, uyarlamaların özel gereksinimli çocuklar için taşıdığı önemin farkında olduklarını göstermektedir. Bu araştırmada incelenen etkinlik uyarlamalarının özellikleri niteliksel açıdan değerlendirildiğinde öğretmenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hazır olarak sunulan planlarda tahmini uyarlamaların öğretmenlerin hazırladığı planlarda ise daha amaçlı planların hazırlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Uyarlamalar çocuğun belirtilen yetersizlik türüne ilişkin gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanmıştır, ancak etkinlik ile ilgili ve çocuğun özel gereksinimi ile ilgili materyallerin belirtilmesinde uyarlamaların yetersiz olduğu bulunmuştur. Etkinlik ile ilgili materyallerin yeterli düzeyde belirtilmemesi uyarlamaların amacına ulaşmasını engellemektedir. Uyarlamalar materyal belirtilmeden gerçekleştirilmeye çalışıldığında çocuğun etkinliğin hangi noktasında nasıl destekleneceği bilinmemektedir. Uyarlamalarda materyallerin belirtilmemesi öğretmenlerin, öğretimin ve materyallerin uyarlanmasında sorun yaşadıklarını düşündürmektedir. Etkinlik Uyarlamalarının özellikleri incelendiğinde, uyarlama özelliklerinin beklenen düzeyin altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu (2003), Vural (2008) ve Gezer (2017) nin çalışmalarında öğretmenlerin kaynaştırma hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğu ve materyal konusunda uyarlama yapmadıkları sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Uyarlamada yer alan alt boyutların aralık düzeyleri incelendiğinde eğitsel özellikler ve gelişimi destekleme özelliğinin zayıf, uyarlama özelliklerinin ise orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum uyarlamaların nitelikleri ile ilgili önemli bir problemin olduğunu göstermektedir. Okul öncesi dönemde etkili kaynaştırma uygulamaları gerçekleştirebilmek için etkinlik uyarlamalarının niteliklerinin artırılması gerekmektedir. Bu nedenle etkinlik uyarlamaları ile ilgili daha fazla

çalışmaya yer verilmesi önerilmektedir. Öğretmenlerin daha nitelikli uyarlamalar yapmasını sağlamak için üniversitelerde uyarlama dersleri açılmalıdır. Öğretmenler için uyarlama konusunda hizmet içi eğitim kursları planlanmalıdır. Okul öncesi eğitimde kullanılan ve hazır olarak sunulan planlarda yer alan uyarlamaların daha nitelikli hazırlanması ve bu uyarlamalar hazırlanırken yaynevlerinin alan uzmanlarından destek alması önerilmektedir.

Kaynakça

- Acarlar, F. (2013). Okul öncesinde kaynaştırma. B. Sucuoğlu & H. Bakkaloğlu (Ed.), *Kaynaştırma modeli ve özel gereksinimli küçük çocukların özellikleri içinde* (s. 21-27). Ankara: Kök.
- Alıcı, C.E. (2017). *Okul öncesi dönemde tersine kaynaştırma gruplarında yer alan Cerebral Palsy'li çocukların ince motor becerilerinin oyunla desteklenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aral, N., Kandır, A. & Yaşar, M. C. (2011). *Okul öncesi eğitim & okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: Ya-pa.
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of social research* (Vol. 2).New York: The Free.
- Bailey, K. D. (1994). *Methods of social research*. (Vol. 4).New York: The Free.
- Büyüктаşkapu, S., Çeliköz, N., & Akman, B. (2012). Yapılandırmacı bilim eğitimi programı'nın 6 yaş çocuklarının bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 275-292.
- Çetinkaya, P. (2008). *Kaynaştırma ve özel alt sınıfa devam eden eğitilebilir zihinsel engelli çocukların çizgisel gelişim düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, S., Uğurlu, C. T., & Demir, A. (2013). 4+ 4+ 4 Eğitim sisteminin okul paydaşlarına olumlu ve olumsuz etkilerinin yönetici görüşlerine göre incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 115-138.
- Duman, G. (2015). *Beden eğitimi ve oyun*. Ankara: Eğiten.
- Duman, G., & Koçak, N. (2013). Anaokulu kaynaştırma sınıfında yer alan özel gereksinimli bir çocuğun sosyal oyun ve sosyal iletişim özellikleri. *Cumhuriyet international journal of education Dergisi*, 2(3), 99-108.
- Faulkner-Schneider, L. (2005). *Child care teachers' attitudes, beliefs, and knowledge regarding science and the impact on early childhood learning opportunities* (Order No. 1431054). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (305390807). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/child-care-teachers-attitudes-beliefs-knowledge/docview/305390807/se-2?accountid=15606>
- Gezer, M. S. (2017). *Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik rol algılarının belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gök, G., & Erbaş, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.

- Günindi, Y. & Günindi, N. (2017). Helping and cooperation in preschool childrens drawings. İçinde: Educational researh and practice (Ed. Prof. Dr. Irina Koleva ve Doç. Dr. Gökhan Duman), St. Kliment Ohridski University, Bulgaria.
- İmrak, H. Ç. (2009). *Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kanmaz, T. & Duman, G. (2018). Hareketli oyun eğitim programının okul öncesi kaynaştırma eğitimi alan ortopedik engelli çocukların kaba motor becerilerine etkisinin incelenmesi. *Social Sciences Studies*, V.14, p.329-337.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kargın, T., Acarlar, F., & Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(02), 55-76.
- Kefi, S., Çeliköz, N., & Erişen, Y. (2013). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin temel bilimsel süreç becerilerini kullanım düzeyleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 300-319.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel eğitim. S. Eripek (Ed.), *Erken çocukluk ve okul öncesi dönemlerinde özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Koçak, M. (2017). *Okul öncesi eğitimde kullanılan okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Metin, N. (2011). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim. N. Baykoç (Ed.), *Kaynaştırma içinde* (s.89-96). İstanbul: Eğiten Kitap.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Okul öncesi eğitim programı. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim (1. Dönem) 2016-2017*. Ankara: MEB.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *Bir bakışta eğitim 2016: OECD göstergeleri*. Paris: OECD.
- Purtaş, Ö. (2017). *Okul öncesi eğitim programı hareket ve bütünleştirilmiş hareket etkinliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir .
- Purtaş, Ö. & Duman, G. (2017b). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hareket etkinliği parkurlarının incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 3(10), 1366-1372).
- Purtaş, Ö. & Duman, G. (2017c). Okul öncesi eğitimde uygulanan hareket etkinlik planlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 1(2), 11-29.
- Sarı, H. (2002). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: Pegem

- Sucuoğlu, B. (2008, Nisan). *Okul öncesi dönemde kaynaştırma uygulamaları*. Uluslararası Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim. Kongre'sinde sunulmuş bildiri, Trabzon Valiliği.
- Şahin, F., Güven, İ., & Yurdatapan, M. (2011). Proje tabanlı eğitim uygulamalarının okul öncesi çocuklarında bilimsel süreç becerilerinin gelişimine etkisi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33(1), 157-176.
- Tufan, M. (2017). Inclusion, social acceptance and empathy in early childhood. İçinde: Educational research and practice (Ed. Prof. Dr. Irina Koleva ve Doç. Dr. Gökhan Duman), St. Kliment Ohridski University, Bulgaria.
- Tükel, A. (2017). *2013 okul öncesi eğitim programı ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Türkmen, S. (2018). *Okul öncesi eğitimde uygulanan drama etkinlik planlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Vural, M. (2008). *Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu), <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yecke, C. P. (2005). *Mayhem in the Middle; How middle schools have failed America- and how to make them work*. Washington, DC: The Thomas B. Fordham Institute.